

Проф. О.А. Опарін

Українська Академія Історії Медицини

Український гуманітарний інститут

Рене Декарт та його внесок у розвиток медичної науки та практики

Рене Декарт народився 31 березня 1596 року у Франції у містечку Лое, у провінції Турень у дворянській родині судді та радника парламенту Жоакіма Декарта. У віці всього одного року у Рене померла його мати Жанна Брошар, коли йому було 1 рік. Внаслідок постійної зайнятості батька та частою його відсутністю вдома, вихованням малюка займалася його бабуся по матері. Вже змалку Рене виявляв великий інтерес до пізнання нового, за що його батько назвав його маленьким філософом.

У віці 10 років хлопчик був відправлений батьком на навчання до єзуїтської колегії Ла Флеш, в якій він навчається протягом дев'яти років. Вище ми вже розглядали, що єзуїтські колегії на той час були дуже популярними і ще не було розкрито їх справжню

сутність та подальший вплив на формування та становлення людини. З іншого боку, у тодішній Франції кращого місця для здобуття освіти не було. Під час навчання юного Декарта дуже приваблює математика, яка стане згодом невід'ємною частиною його життя. Маючи безперечні обдарування, Декарт відчував вже тоді багато прогалини, які дає єзуїтське освіту. Для виправлення цих недоліків і бажаючи розширити знання, Декарт в 1615–1616 рр. вивчає медицину та право в університеті Пуат'є. Однак і тут панували віджилі схоластичні принципи викладання, вирощені середньовічною державною церквою, яка всіма силами боролася з просвітою і визнаючи її тільки в єзуїтському стилі. Тому в 1618 Декарт вирішує відвідати Нідерланди, де зовсім недавно перемогло вчення Реформації, яке, проте, вже негайно дати свої прекрасні сходи у справі розвитку системи освіти. Навіть у роботах вчених радянського часу чітко визнавалася позитивна роль протестантського віросповідання на економічний та науково-культурний розвиток країни.

Нідерланди незадовго перед тим завоювали політичну незалежність від феодально-абсолютистської Іспанії (хоча військові дії ще тривали), на кілька десятиліть — поки Англія не здійснила свою буржуазну революцію — стала економічно найпередовішою країною світу. У цій по суті історично першій буржуазній республіці процвітала внутрішня та міжнародна торгівля, розвивалося мануфактурне виробництво, міське населення перевищувало сільське. Поряд з інтенсивністю економічного життя Нідерланди відрізнялися самим і багатостороннім у тодішній Європі духовним життям. Тут запанувала найбільша за тих умов релігійна толерантність (за панування протестантсько-кальвіністського віросповідання), атмосфера якої сприяла розвитку наукових знань. Тут, зокрема, видавалися твори, внесені в католицьких країнах до папського «Індексу заборонених книг» (наприклад, праці Коперника та Галілея). Цілком закономірно, що в Нідерландах знаходило притулок безліч мимовільних та вільних

Рене Декарт. По роботі Франца Хальса. Ок. 1649 р.
Лувр, Париж

вигнанців з інших країн Європи». [Соколів В.В. Філософія духу та матерії Рене Декарта // У кн. Декарт Р. Твори. — Т. 1, с. 8].

Незабаром після прибуття до Нідерландів Декарт вступає до військового училища в Бредо, але не з метою стати професійним військовим, а з метою, як він напише пізніше продовжувати вивчати «велику книгу світу». Того ж року він знайомиться з видатним голландським лікарем Ісааком Бекманом, дружба з яким триватиме багато років. У 1619–1621 рр. Декарт багато подорожує Німеччиною, Австрією, Угорщиною та Чехією, а в 1623–1624 роках по Італії та Швейцарії. У 1622 році він повертається на батьківщину, щиро люблячи Францію і бажаючи служити їй, але в 1628 році він вимушено залишає через неможливість проведення справді наукових досліджень, бо залишаючись з одного боку під духовним контролем папства французькі університети базувалися на відсталіх схоластичних принципах, а з іншого заняття. звідси наслідками. До того ж Декарт, що скуштував усі принади, як громадянської, так і наукової свободи в протестантських Нідерландах, вже не міг жити в умовах панування середньовічної темряви і жорстокості. Останньою краплею, що послужила до від'їзду Декарта з Франції, стало те, що єзуїтам стали відомі його наукові дослідження, здійснені в Нідерландах, і вони звинуватили його в ересі. Розуміючи, чим це йому загрожує він в 1628 переїжджає в Нідерланди. Тут він продовжує свою освіту і в 1629 він проходить навчання в університеті у Франекері (Нідерланди), як студент-філософ, а в 1630 в знаменитому Лейденському університеті (Нідерланди), як студент. Нідерланди стають його другою батьківщиною, де він проживе понад 20 років і де будуть опубліковані усі головні праці його життя. Тут він, як і практично всі видатні вчені, зазнає ненависті своїх амбітних колег, які заздрили його славі, а також атаки єзуїтів, які не могли його захопити в протестантській країні, але своїми роботами, а точніше, пасквілями намагалися його всіляко дискредитувати. [Соколів. Вказ. тв., с. 12].

Сам Декарт ставився з повагою до своїх ворогів, але його глибоко обурювала їхня явна брехня, якою вони прагнули очорнити його і приписати йому те, чого він не писав, і не говорив. В одній зі своїх робіт, присвячених спростуванню цих надуманих звинувачень він про них та їх автор пише наступне. «Нині ж багаторазовий досвід змушує мене визнати, що він був одержимий не так любов'ю до істини, як прагненням до новизни. І поскільки все, чому він навчився від інших, він вважає старим і застарілим і ніщо не представляється йому досить новим, крім думок, вимучених з власної голови, — а при цьому він настільки нещасливий у своїх знахідках ... Серед цих моїх лютих противників я не зустрічав би досі нікого, хто не приписував. безглузді й абсурдні, що це не викликає в мене побоювання, як би вони не переконали когось із розсудливих людей, ніби ці думки належать мені... Нехай перечитає, досліджує, навіть виверне навиворіт усі мої твори — він ніде не знайде в них ні тіні подібного, скоріше прямо

протилежного. Я дуже далекий від таких жахливих вигадок, і це відомо всім, хто читав мої книги або був якось інакше зі мною знайомий або принаймні не вважає мене повним тупи цей. Справді, я дуже здивований: яка ж може бути мета всіх цих наклепників? Адже якщо вони прагнуть переконати людей, ніби я писав те, чому повністю суперечать мої твори, вони повинні були б перш за все постаратися приховати від читачів усе те, що я досі видав, а разом і згладити мої твори з пам'яті тих, хто їх встиг про честь; поки вони цього не зроблять, вони більше шкодять самим собі, ніж мені. Я також дивуюся, що вони повстали з такою різкою наполегливістю саме проти мене, ніколи їх не образив і не завдав їм ніякої шкоди, тим часом як вони нічого не роблять проти безлічі осіб, які спростовують їх вчення в солідних томах і висміюють їх як простаків і сліпих глді. Але я не бажаю тут додавати нічого, що змінило б їхнє рішення нападати на мене у своїх книжках: я із задоволенням бачу, що вони надають мені великого значення; але тим часом я закликаю їхню розсудливість». [Декарт. Вказ. тв., зауваження на деяку програму, видану Бельгії наприкінці 1647 року, т. 1, з. 477, 480].

Проте, прихильність до нього імператора Нідерландів Вільгельма Оранського суттєво допомогла Рене Декарту. Також кардинал Рішельє, всупереч бажанням єзуїтів, дав дозвіл на видання праць Декарта у Франції.

В особистому житті Декарт не пізнав щастя. Він не мав сім'ї, а народжена ним від незаконного зв'язку зі служницею дочка померла у п'ятирічному віці, що стало справжньою трагедією для Декарта. Він бачив у цьому Боже несхвалення скоєним їм гріхом перелюбу і каюся у ньому.

У 1649 році він на запрошення шведської королеви Христини прибуває до Стокгольма. Шведська королева за його допомогою хотіла заснувати в Стокгольмі Академію наук, проте, застудившись, Декарт помирає 11 лютого 1650 року.

Диспут Рене Декарта і королеви Христини.
Картина Луї Дюменіля

• Декарт та його ставлення до Бога та Біблії

Наукова спадщина Декарта величезна, торкається математики, механіки, геометрії, філософії і т.д. Проте, їх огляд та аналіз виходять за рамки теми, що розглядається в цій монографії і тому ми сфокусуємо нашу увагу на тій ролі, яку відіграли роботи Декарта на розвиток медичної науки.

Однак, для кращого розуміння його медичних поглядів необхідно наголосити, що Декарт був глибоко віруючою людиною і одним із головних своїх завдань ставив довести буття Бога і підняти авторитет Святого Письма — Біблії.

При цьому він чітко показує, що віра в Бога та авторитет Біблії анітрохи не заважає, а навпаки сприяє науковим дослідженням і водночас оберігає від сліпого фанатизму та невігластва, що панували у Середні віки. Так у своїй роботі, де він відповідає на нападки своїх недоброзичливців, він пише наступне.

«Я лише скажу, що тут слід розрізнити три роди питань: перший род стосується речей, віру в які вселяє одна лише релігія,— такі таїнство причастя, свята Трійця тощо; другий рід — питання хоч і належать до області релігії, проте можуть піддаватися суду природного розуму: до них належить буття Бога і відмінність людської душі від тіла, що зазвичай піддають розгляду ортодоксальні теологи; і нарешті, третій рід питань — ті, що не мають жодного стосунку до віри, але підлягають веденню одного людського розуму: такі проблеми квадратури кола, хімічного способу отримання золота тощо.

І подібно до того, як зловживають промовами Святого Письма ті, хто, хибно тлумачачи ці останні, хоче витягти з них вирішення цих проблем, так само применшують його авторитет і ті, хто береться вирішити першу групу питань за допомогою аргументів, запозичених в галузі чистої філософії; проте всі теологи прагнуть показати, що ці питання не ворожі природному світлу розуму, і вони заохочують філософів до того, щоб ті в міру людських сил вирішували їх за допомогою міркувань.

Але я ніколи не зустрічав людину, яка б стверджувала, ніби природа речей допускає, щоб якась річ виявляла себе інакше, ніж вчить Святе Письмо, — хіба що людина ця прагне побічно показати, що вона цьому Писання не довіряє». [Декарт. Вказ. тв., зауваження на деяку програму, видану Бельгії наприкінці 1647 року, т. 1, з. 468–469].

Декарт чітко показує та аргументує існування Бога як Творця.

— **«Правильне рішення про існування Бога впливає з того, що в нашому понятті Бога міститься необхідність його існування;**

— **Забобони заважають усім без винятку ясно побачити цю необхідність існування Бога;**

— **Ми створені не самими собою, а Богом, і тому Він існує;**

— **Для доказу існування Бога достатньо однієї лише тривалості нашого життя.**

Ніщо не може затемнити очевидності цього доказу, якщо тільки ми візьмемо до уваги природу часу, або

тривалість життя речей: адже ця природа така, що її частини не знаходяться між собою щодо взаємної залежності і ніколи не існують одночасно; притому ж з того, що ми зараз існуємо, зовсім не випливає, що ми будемо існувати в наступний момент, якщо тільки якась причина, а саме та, що спочатку нас створила, не відтворить нас як би заново, або, інакше кажучи, якщо вона нас не збереже. Адже ми добре розуміємо, що в нас самих не міститься жодної сили, яка б нас зберігала; той же, хто має силу зберігати нас — істоти, відмінні від нього, тим більше здатний зберігати самого себе або, вірніше, він не потребує того, щоб хто б там не було його зберігав, а отже, він — Бог.

— **3 нашого способу пізнання Бога одночасно впливає пізнання всіх Його атрибутів, які пізнаються за допомогою природної сили розуму.**

Такий спосіб пізнання Бога — через його ідею — дає нам великі переваги: адже ми одночасно досягаємо і хто Він, наскільки це припускає слабкість нашої природи. А саме, звертаючись до вродженої нам ідеї Бога, ми бачимо, що Він вічний, всезнаючий, всемогутній, що Він є джерелом усілякої істини і справедливості, Творець усіх речей, нарешті, що в Ньому полягає все те, в чому ми ясно можемо помітити якусь нескінченну досконалість, не обмежену ніякою недосконалістю.

Переходячи від пізнання Бога до пізнання його творінь, ми повинні пам'ятати, що ми є кінцевими, Він же нескінченний».

— **Неприпустимо звинувачувати Бога в наших помилках». [Декарт. Вказ. тв., Першооснови філософії, ч. 1, 14,16, 20, 21, 22, 24, 36, т. 1, с. 319, 320, 322–323, 328].**

Таким чином, Декарт був глибоко віруючою людиною і поняття віри, моралі, відповідальності перед Богом займали одну з наріжних основ його поглядів.

• Раціональний метод Декарта

Будучи вченим-енциклопедистом, Рене Декарт проводив численні анатомічні, фізіологічні та ембріологічні дослідження, які багато в чому стали основою його праць «Опис людського тіла. Про освіту тварини», остання редакція якої була ним здійснена в 1648 і «Пристрасті душі».

У своїх філософських роботах, які тоді були фундаментом досліджень у всіх галузях науки, Декарт став основоположником раціонального методу вивчення природи. Відповідно до нього будь-які досліді, як шлях вивчення природи, які ставив на чільне місце Бекон, мають істотний недолік, тому що їх оцінка заснована на почуттях і тому замість них він ставить на перший план розум, тільки який і може нас привести до достовірного і ясного знання. При цьому на відміну від містиків він мав на увазі здобуття знань не в результаті містичного одкровення потойбічної сили, а саме отримання їх в результаті аналітичного мислення. Згідно Декарт розум, може не тільки критично оцінити дані досвіду, але і вивести

з них приховані в природі закони, які формулюються математичною мовою.

Тому Декарт особливу увагу приділяє насамперед, побудові гіпотез, проти яких виступав Бекон. «Я мислю — значить існую», любив говорити Декарт. Декарт виступав однаково проти емпіризму Бекона і містицизму Парацельса.

При цьому жодних слідів матеріалізму, як штучно намагалися представити в радянські часи, у Декарта не було. Навпаки, він виступав проти сліпої віри та фанатизму епохи Середньовіччя і говорив про необхідність дослідження природи, її законів, у яких явлено Творчу силу Бога.

• Медичні погляди Декарта

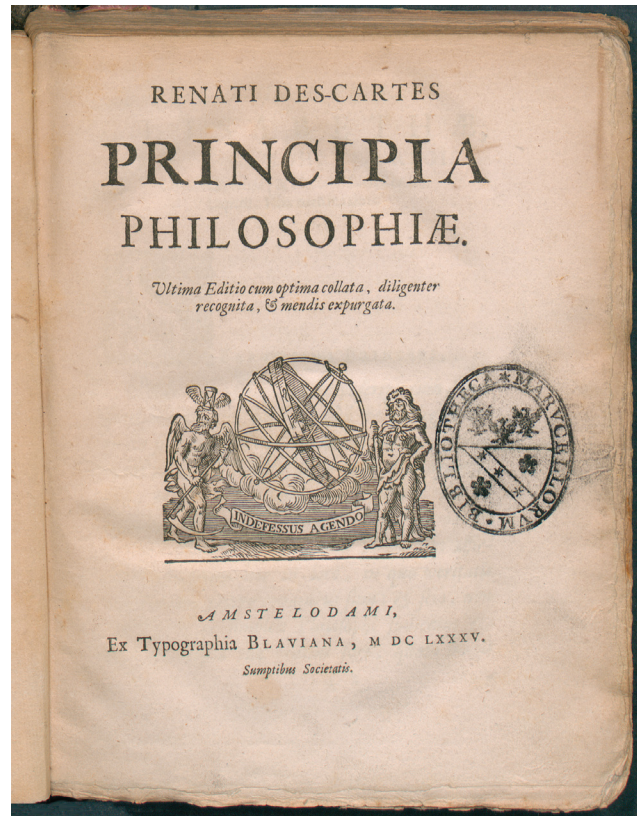
У своїй праці «Опис людського тіла. Про освіту тваринного» роботі їм було висунуто кілька важливих для подальшого розвитку медицини положень. У своїй передмові до цієї праці Декарт підкреслює з одного боку важливість вивчення медицини, а з іншого вказує на єдність душі і тіла і в той же час підкреслює їх різні функції.

«Немає пліднішого заняття, як пізнання самого себе. Від такого пізнання можна очікувати користі не тільки в області моралі, як це могло б здатися спочатку, але і особливо в медицині. Медицина, я думаю, могла б дати дуже багато обґрунтованих вказівок як для лікування хвороб та їх попередження, так і для уповільнення процесу старіння, якби ми достатньою мірою займалися вивченням природи нашого тіла і якби функції, пов'язані виключно з тілом і будовою його органів, не ставилися нами до душі.

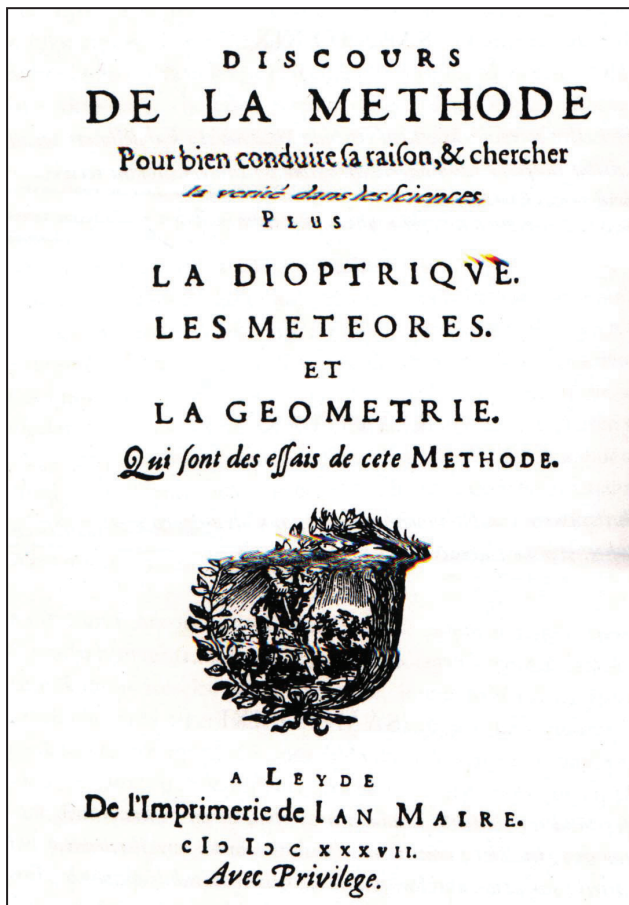
Оскільки ми з дитячих років та досвіду знаємо, що багато рухів нашого тіла пов'язані з волею, що є однією із здібностей душі, ми схильні думати, що душа є початок всього. Це багато в чому залежало від незнайомства з механікою та анатомією, оскільки, розглядаючи людське тіло тільки із зовнішнього боку, ми зовсім не звертали уваги на те, що в ньому є значна кількість органів, або пружин, для того, щоб воно могло самостійно рухатися так, як ми це спостерігаємо. Ця помилка підкріплювалася ще й тим доказом, що мертве тіло має ті ж органи, що і живе, але не здатне до жодного руху тільки тому, що в ньому відсутня душа.

Якщо ми поставимо за мету більш ясно пізнати свою природу, то побачимо, що наша душа, оскільки вона є субстанцією, відмінною від тіла, відома нам тільки завдяки тому, що вона мислить, тобто розуміє, бажає, уявляє, згадує, відчуває, оскільки ці функції душі є різними видами мислення. Тому інші функції людини, що не містять у собі ніякого мислення, такі, як рух серця і артерій, харчування тощо, що відносяться деякими до душі, є виключно тілесними рухами. У нас дуже мало даних, щоб приписувати ці функції душі, а не тілу, тому що набагато природніше припустити, що тіло рухається не душа, а якийсь інше тіло.

Ми можемо також спостерігати, що при пошкодженні будь-яких частин нашого тіла, наприклад

Рене Декарт. Обкладинка його книги Principia philosophiae

Рене Декарт. Обкладинка Discourse on Method

нерва, ці частини вже не коряться, як завжди, нашій волі і навіть іноді роблять судомний рух всупереч їй. Це показує, що душа не може викликати жодного руху в тілі, якщо тілесні органи, необхідні для цього руху, не схильні його зробити. Навпаки, якщо органи тіла схильні до якогось руху, то для того, щоб воно було зроблено, немає потреби в душі. Отже, всі рухи, які, згідно з нашими спостереженнями, не залежать від мислення, повинні бути віднесені не до душі, а лише до розташування органів. Навіть так звані довільні рухи, що визначаються душею, пов'язані головним чином із розташуванням органів, без якого їх не можна було б зробити, незважаючи на всі наші старання». [Декарт Р. Твори. – Опис людського тіла. Про освіту тварини. Т.1, с. 423–424].

У своїх працях «Опис людського тіла. Про утворення тварини» та «Пристрасті душі» їм було висунуто кілька важливих положень.

По-перше, він відмовився від аристотелівських понять тваринної та рослинної душі, які стримують розуміння функціонування організму. [Соколов. Вказ. тв., с. 50]. Натомість він на підставі вивчення організму людини, її поведінки та даних Святого Письма він виводить кілька важливих тез, розглянутих ним у його роботі «Пристрасті душі». До них належать такі:

— **для пізнання пристрастей душі потрібно розрізняти її функції та функції тіла.** [Декарт. Вказ. тв., пристрасті душі, ч. 1, 2, т.1, с. 482];

— **тепло і рух частин тіла виникають у тілі, думки ж у душі.** [Декарт. Вказ. тв., пристрасті душі, ч. 1, 4, т.1, с. 483];

— **помилково вважати, що душа дає тілу рух та тепло.** [Декарт. Вказ. тв., пристрасті душі, ч. 1, 5, т.1, с. 483];

— **немає душі настільки слабкої, щоб за хорошого керівництва вона не могла набути повної влади над своїм тілом.** [Декарт. Вказ. тв., пристрасті душі, ч. 1, 50, т.1, с. 505];

— **місцеперебування пристрастей над серце, а мозку.** «Думка тих, хто вважає, ніби душа бере свої пристрасті в серці, не заслуговує на увагу, бо воно засноване тільки на тому, що внаслідок пристрастей у серці відчувається деяке хвилювання. Легко помітити, що це хвилювання відчувається як би в серці лише завдяки невеликому нерву, що йде до нього від мозку, подібно до того, як біль у нозі відчувається завдяки нервам ноги, а зірки сприймаються такими, що знаходяться на небі, лише завдяки їх світлу і зоровим нервам». [Декарт. Вказ. тв., пристрасті душі, ч. 1, 33, т.1, с. 496].

У своїй праці «Пристрасті душі» він піднімає дуже багато важливі етичні цінності, особливості рис характеру, які впливають як душевне, а й тілесне здоров'я людини. Тому ця робота Декарта може розглядатися, як одна з праць, в якій порушуються питання, безпосередньо пов'язані з сучасним поняттям психосоматичної медицини.

По-друге, він відкрив механізм реакцій у відповідь організму на роздратування. Він відкрив той механізм, який ми називаємо безумовним

рефлексом. Він першим описав рефлекторну дугу. Відповідно до нього передача нервового збудження відбувається «подібно до того, як, смикаючи мотузку за один кінець, ми змушуємо дзвонити дзвін на іншому її кінці». [Декарт Р. Опис людського тіла. — С. 547–582]. Академік І.П. Павлов писав, що декартівське поняття безумовного рефлексу стало першим кроком на шляху до сучасної фізіології вищої нервової діяльності.

По-третє, він виступає як основоположник ятро-механічної теорії роботи людського організму.

Декарт вважав, що робота людського організму подібна до роботи машини, автомата. Серце — це насос, легкі — клапани, руки та м'язи — шарніри. При цьому людина відрізняється від тварини тим, що людина має душу, яка керує організмом через шишкоподібну залозу. [Верхратський С.А. Історія медицини. — К.: Здоров'я, 2011. — С. 76]. У цьому центром цього механізму Декарт вважає серце.

«Щоб дати спочатку загальне уявлення про весь механізм, який я описуватиму, я перш за все скажу про те, що як би головною пружиною і основою всіх його рухів є теплота, яка є в серці, що вени — це трубки, які проводять кров із усіх частин тіла до серця, щоб підтримувати його теплоту». [Декарт. Вказ. тв., т. 1, с. 424–425]. «Знати справжню причину роботи серця надзвичайно важливо, оскільки без цього нічого не можна встановити в теорії медицини... всі функції тварини залежать саме від серця». [Декарт. Вказ. тв., т. 1, с. 435].

Одночасно з цим він чітко проводить грань між пристроєм машини та пристроєм людини і також виступає категорично проти, висловлюючись сучасною мовою, створення штучного інтелекту, людини.

«Скільки різних автоматів і саморухових інструментів може виробити людське мистецтво, користуючись зовсім небагатьма деталями порівняно з великою безліччю кісток, м'язів, нервів, артерій, вен і всіх інших частин, що є в тілі кожної тварини; вони будуть розглядати це тіло як машину, яка, будучи зроблена руками божими, незрівнянно краще влаштована і здатна до дивовижніших рухів, ніж машини, винайдені людьми. Особливо я намагався показати тут, що якби існували такі машини, які мали б органи та зовнішній вигляд мавпи або якоїсь іншої нерозумної тварини, то у нас не було б ніякого засобу дізнатися, що вони не тієї ж природи, як і ці тварини. Але якби зробити машини, які мали б подібність з нашим тілом і наслідували б наші дії, наскільки це мислимо, то в нас все ж таки було б два вірні засоби дізнатися, що це не справжні люди. По-перше, така машина ніколи не могла б користуватися словами або іншими знаками, поєднуючи їх так, як це робимо ми, щоб повідомляти іншим свої думки. Можна, звичайно, уявити собі, що машина зроблена так, що вимовляє слова, і деякі з них — навіть у зв'язку з тілесним впливом, що викликає ту чи іншу зміну в її органах, як, наприклад, якщо торкнутися її в якому-небудь місці, і вона запитає, що від неї хочуть, торкнутися в іншому — щоб запе-

речити, що їй боляче, і т.п. у її присутності, на що, проте, здатні навіть найтупіші люди. По-друге, хоча така машина багато могла б зробити так само добре і, можливо, краще, ніж ми, в іншому вона неодмінно виявилася б неспроможною, і виявилось б, що вона діє не свідомо, а лише завдяки даруванню розташування своїх органів. Бо в той час як розум — універсальна зброя, яка може служити за різних обставин, органи машини потребують особливого розташування для кожної окремої дії. Звідси немислимо, щоб у машині було стільки різних прихильностей, щоб вона могла діяти у всіх випадках життя так, як нас змушує діяти наш розум». [Декарт. Вказ. тв., міркування про метод, т. 1, с. 282–283].

«Скільки різних автоматів і саморухових інструментів може виробити людське мистецтво, користуючись зовсім небагатьма деталями порівняно з великою безліччю кісток, м'язів, нервів, артерій, вен і всіх інших частин, що є в тілі кожної тварини; вони будуть розглядати це тіло як машину, яка, будучи зроблена руками божими, незрівнянно краще влаштована і здатна до дивовижніших рухів, ніж машини, винайдені людьми. Особливо я намагався показати тут, що якби існували такі машини, які мали б органи та зовнішній вигляд мавпи або якоїсь іншої нерозумної тварини, то у нас не було б ніякого засобу дізнатися, що вони не тієї ж природи, як і ці тварини. Але якби зробити машини, які мали б подібність з нашим тілом і наслідували б наші дії, наскільки це мислимо, то в нас все ж таки було б

два вірні засоби дізнатися, що це не справжні люди. По-перше, така машина ніколи не могла б користуватися словами або іншими знаками, поєднуючи їх так, як це робимо ми, щоб повідомляти іншим свої думки. Можна, звичайно, уявити собі, що машина зроблена так, що вимовляє слова, і деякі з них — навіть у зв'язку з тілесним впливом, що викликає ту чи іншу зміну в її органах, як, наприклад, якщо торкнутися її в якому-небудь місці, і вона запитає, що від неї хочуть, торкнутися в іншому — щоб заперечити, що їй боляче, і т.п. у її присутності, на що, проте, здатні навіть найтупіші люди. По-друге, хоча така машина багато могла б зробити так само добре і, можливо, краще, ніж ми, в іншому вона неодмінно виявилася б неспроможною, і виявилось б, що вона діє не свідомо, а лише завдяки даруванню розташування своїх органів. Бо в той час як розум — універсальна зброя, яка може служити за різних обставин, органи машини потребують особливого розташування для кожної окремої дії. Звідси немислимо, щоб у машині було стільки різних прихильностей, щоб вона могла діяти у всіх випадках життя так, як нас змушує діяти наш розум». [Декарт. Вказ. тв., міркування про метод, т. 1, с. 282–283].

Таким чином, Рене Декарт зробив істотний внесок у розвиток медичної науки і практики, показавши одночасно, що наука і віра не тільки не суперечать одна одній, але, навпаки, віра допомагає розкрити і зрозуміти базові питання медицини.

Рене Декарт та його внесок у розвиток медичної науки та практики

Проф. О.А. Опарін

Українська Академія Історії Медицини

Український гуманітарний інститут

У статті простежено життєвий та науковий шлях Рене Декарта. Показано його роль у розвитку медичної науки та практики, проаналізовано його філософські погляди та наукові концепції.

Ключові слова: Рене Декарт, медицина, механіка, віра, наука.

Rene Descartes and his contribution to the development of medical science and practice

Prof. O.A. Oparin

Ukrainian Academy of the History of Medicine

Ukrainian Institute of Humanities

The article traces the life and scientific path of Rene Descartes. His role in the development of medical science and practice is shown, his philosophical views and scientific concepts are analyzed.

Key words: Rene Descartes, medicine, mechanics, faith, science.

Контактна інформація: Опарін Олексій Анатолійович —
доктор медичних наук, професор, Український гуманітарний інститут,
Президент Української Академії Історії Медицини
Email: oparinaa@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 18.02.2025р.